

Denne teksten er satt sammen av flere artikler som stod på trykk i Dagbladet mellom 2010 og 2013. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Hva skjedde med Amelia?

Turen Amelia Earhart la ut på fra New Guinea 2. juli 1937, skulle bli hennes siste. Målet hennes var å fly jorden rundt langs ekvator som den første i verden. Hun og navigatøren Fred Noonan var ventet å ankomme Howland-øya i Stillehavet senere samme dag. De skulle mellomlande for å fylle bensin og deretter ta fatt på siste etappe av jordomflyvningen. De kom aldri til Howland-øya.

Den amerikanske marinen, kystforsvaret og flere frivillige søkte i området i over tre uker, men ingen fant spor etter piloten, navigatøren og det sølvfargede flyet. Alle håpet at pionerene fortsatt var i live, og det skulle ta to år før Amelia offisielt ble erklært død. I den offisielle forklaringen het det at flyet hadde gått tom for bensin, og de to våghalsene var sunket i havet. Det er det ikke alle som tror på.

Mange teorier

Den internasjonale gruppen for berging av historiske fly (TIGHAR) har hatt ti ekspedisjoner til området der Earhart forsvant.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at vi vil løse en altfor gammel gåte, forteller ekspedisjonsleder og flykrasj-etterforsker Ric Gillespie.

Amerikaneren har jaktet på flyverens levninger gjennom snart tre tiår. Gillespie tror at Earhart og Noonan nødlandet på stillehavsøya Nikumaroro da de mislyktes i å finne Howland. Det bodde ikke folk på Nikumaroro da Earhart forsvant, og øya ligger omtrent 480 kilometer fra Howland-øya. På den folketomme øya prøvde de forgjeves å få kontakt med omverdenen. De skal ha overlevd på regnvann, fisk og sjøfugl. Da de ikke ble funnet, døde de trolig av utmattelse, sykdom eller skader.

Gillespies teori er ikke den eneste som avviker fra den offisielle. Lenge var det en utbredt oppfatning at de to var blitt fanget og henrettet som amerikanske spioner av japanerne, som opererte i farvannene nær Howland.

Selvfølgelig finnes det også de som mener hun aldri mistet livet, og så sent som i 2010 hevdet TV-kanalen National Geographic Channel at Earhart overlevde sin jordomflyvning, flyttet til New Jersey og ble husmoren Irene Craigmile Bolam. Bolam, som døde i 1982, avviste gjentatte ganger at hun var den forsvunne flypioneren.

Sikre bevis?

Ric Gillespie har ennå ikke funnet levninger som helt sikkert stammer fra Earhart eller flyet hennes. Nederlagene tar han imidlertid ikke så tungt. Han mener det er gjort flere funn som indikerer at hans teorier stemmer.

I 1940 ble det funnet beinrester på en leirplass på Nikumaroro. Notater fra beinanalysene dukket opp igjen i 1998, og amerikanske rettsmedisinere mente at skjelettet tilhørte en kvinne på Earharts høyde og alder.

Rester av fugler, som tilsynelatende har blitt tilberedt over bål, skal ha blitt oppdaget av de første beboerne på øya. Det er i tillegg funnet gjenstander på Nikumaroro som gir Ric Gillespie og kollegaene hans håp om å finne noe mer, blant annet en krukke med ansiktskrem som skal stamme fra 30-tallet, hælen av en kvinnesko og en bit pleksiglass i samme tykkelse som flyvinduet.

Våren 2013 ble det funnet flyfotografier av Nikumaroro i et museumsarkiv. Bildene skal være tatt 15 måneder etter at Earhart forsvant, og Gillespie mener det er en sannsynlighet for at man kan finne spor etter mennesker på disse bildene. THIGAR skal også ha funnet «uregelmessigheter» på havbunnen i nærheten av Nikumaroro som kan være Earharts savnete fly.

THIGAR og Gillespie har møtt mye kritikk, og Gillespie har blitt omtalt som både en «show-man» og en eventyrer.

– Jeg skjønner at mange mener at vi er på dypt vann, og jeg innrømmer at vi mangler bevis før vi kan konkludere sikkert, men verden vil få se til slutt, er Gillespies svar til tvilerne. Men organisasjonen mangler penger for å gjøre videre søk.

Luffart og kvinnekamp

Fortsatt står Amelia Earhart som en av verdens viktigste pionerer innen både luffart og kvinnekamp. Hun trodde på likeverd, og var blant de første gifte kvinnene i offentligheten som insisterte på å beholde sitt eget etternavn.

Verdensberømt ble hun da hun som første kvinne tok seg alene fra det amerikanske kontinentet til Europa i 1932. Det var andre gang i historien at et menneske fløy alene over Atlanterhavet. Soloturen mellom kontinentene skjedde fem år etter Charles Lindberghs berømte tur og tok 14 timer og 56 minutter. Rekordturen endte midt i en beitemark i Nord-Irland, og historien sier at hun ble møtt av en bonde som spurte om hun hadde reist langt. «Fra Amerika», svarte hun med den største selvfølgelighet.

Historien om vågestykket fikk raskt vinger. For flyturen ble hun tildelt flere priser, blant annet «Distinguished Flying Cross» av den amerikanske kongressen og «The Cross of Knight of the Legion of Honor» av den britiske regjeringen. Fransk presse måtte også innrømme at bragden var imponerende, selv om en av landets største aviser utstyrte sin artikkel med følgende hovedspørsmål: «Men kan hun bake en kake?» Amelia svarte avisen med å si at hun tok imot prisene på vegne av alle kakebakere og andre kvinner som brukte tiden sin på minst like viktige bedrifter som å føre et fly. Earhart satte også en rekke andre flyrekorder, blant annet i januar 1935, da hun ble den første til å fly alene fra Honolulu på Hawaii til det amerikanske fastlandet.

1 Hvilken av disse hendelsene skjedde først?

- A Amelia Earhart og Fred Noonan dro fra New Guinea i fly.
- B Amelia Earhart fløy alene fra Hawaii til det amerikanske fastlandet.
- C Amelia Earhart landet flyet sitt i en beitemark i Nord-Irland.
- D Amelia Earhart mottok prisen «Distinguished Flying Cross».

2 I teksten står det at en fransk journalist stilte spørsmålet: «Men kan hun bake en kake?». Hva kan journalisten ha ment med dette spørsmålet? Begrunn svaret ditt med opplysninger fra teksten.

.....

.....

3 Hvilken setning beskriver best avsnittet «Luffart og kvinnekamp»?

- A Avsnittet utdyper hvem Amelia Earhart var som person.
- B Avsnittet presenterer andre kvinnelige piloter.
- C Avsnittet oppsummerer de ulike teoriene om forsvinningen.
- D Avsnittet avslører svaret på gåten om Amelia Earharts forsvinning.

Elevenes svar på oppgaver til *Hva skjedde med Amelia?*

I dokumentet «Analyse av prøven med elevenes svarfordeling» presenteres resultatene på hver enkelt oppgave i prøven. Resultatene vises i form av prosentandel elever som har valgt de ulike svaralternativene. De riktige svarene er markert med gult.

Vel så interessant som å se på de riktige svarene er det å studere hva de elevene som svarte feil, faktisk svarte. De gale svaralternativene i flervalgsoppgavene representerer misforståelser eller mangelfull forståelse av enten teksten eller oppgaven. Elevenes feilsvar kan dermed si noe om hva elevene ikke har forstått og gi lærere verdifull kunnskap om elevenes lesekompetanse og hva de bør jobbe videre med.

Dokumentet publiseres i PAS-Prøver sammen med lærerveiledningen og kan lastes ned etter gjennomføringen av nasjonale prøver i lesing.

(Prosenttallene viser hvor stor andel av elevene som svarte de ulike alternativene da prøven ble gjennomført i 2016. Rett svar er markert gult.)

1 Hvilken av disse hendelsene skjedde først?

- 30 % A Amelia Earhart og Fred Noonan dro fra New Guinea i fly.
- 16 % B Amelia Earhart fløy alene fra Hawaii til det amerikanske fastlandet.
- 31 % C **Amelia Earhart landet flyet sitt i en beitemark i Nord-Irland.**
- 13 % D Amelia Earhart mottok prisen «Distinguished Flying Cross».

2 I teksten står det at en fransk journalist stilte spørsmålet: «Men kan hun bake en kake?». Hva kan journalisten ha ment med dette spørsmålet?

(30 % fikk poeng på oppgaven)

.....
.....

Svar som fikk poeng, ifølge vurderingsveiledningen:

Svar som viser til at Amelias interesse for å fly brøt med datidens kvinnesyn, at hun gjorde noe annet enn forventet, eller at journalisten forsøkte å gjøre bragdene hennes mindre betydningsfulle.

Eksempler på svar som fikk 1 poeng:

- *Om hun kunne funke som en vanlig dame*
- *Han mente at hun gjorde ting som damer vanligvis ikke gjorde på den tiden.*
- *Var hun en «ekte» kvinne?*
- *Jeg tror journalisten mente at hun var en dame som gjorde uviktige ting som bare var for menn*

Eksempler på svar som fikk 0 poeng:

- *Kanskje fordi ho hadde levd lenge på øya aleine at han trudde at ho hadde glemt å bake kake*
- *Kanskje de fant noe lignende en kake der hun forsvant?*
- *Om hun kunne bake kake til journalisten*
- *Journalisten kan ha ment å gi henne kake som premie*
- *Fordi hun sa at hun godtok prisen på vegne av alle andre kakebakere*

3 Hvilken setning beskriver best avsnittet «Luffart og kvinnekamp»?

- 55 % A *Avsnittet utdyper hvem Amelia Earhart var som person.*
- 13 % B *Avsnittet presenterer andre kvinnelige piloter.*
- 10 % C *Avsnittet oppsummerer de ulike teoriene om forsvinningen.*
- 9 % D *Avsnittet avslører svaret på gåten om Amelia Earharts forsvinning.*

Leseoppdrag til *Hva skjedde med Amelia?*

I dokumentet «Veiledning til lærere – Oppfølging og videre arbeid med prøven» finner du flere tips til hvordan du kan gi god leseopplæring med utgangspunkt i tekstene og oppgavene fra årets nasjonale prøve i lesing. Dokumentet publiseres i PAS-Prøver og kan lastes ned etter gjennomføringen av nasjonale prøver».

Be elevene plassere disse hendelsene på en tidslinje i den rekkefølgen de står i teksten. Plasser dem deretter i kronologisk rekkefølge.

1. *Det oppstår mange ulike teorier om hva som skjedde med Earhart, en av dem sier at hun strandet på en øde øy.*
2. *Earhart flyr alene over Atlanterhavet*
3. *Fred Noonan og Amelia Earhart forsvinner.*
4. *Fred Noonan og Amelia Earhart drar til New Guinea i fly. De skal fly jorda rundt.*
5. *En fransk journalist spør om Earhart kan bake en kake*
6. *Earhart flyr alene fra Honolulu til det amerikanske fastlandet.*

Mulig løsning på oppgaven:

